

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

I. szám 1892.	KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.	264. sz. 1913.
------------------	-------------------------------------	-------------------

A cserkészmozgalom és a túristaság.

Irta: dr. Gaál István.

A „Boy-scouts” egyesületekről főként a túristasággal kapcsolatban óhajtanék most röviden megemlékezni. Emellett azonban talán nem lesz fölösleges — legalább röviden — az angol scout-szervezetről is egyet-mást elmondani. Igaz, hogy ezt a napilapok nálunk is ismertették, sőt a „Budapesti Hírlap” állandó rovatot is nyitott „Cserkészlet” címen, az újságcikk adatait azonban megszoktuk könnyen venni (ami — legtöbb esetben — valóban indokolt is!)

Az újságcikkeken kívül legújabbán könyvalakú részletes tájékoztatók is megjelentek már magyarul,¹ sőt be van már ígérve a cserkészlet külön kézikönyve is. Megjelent végül néhány számot tevő értekezés egyes pedagógiai irányú közlönyben, valamint középiskolai értesítőben is; az „Erdély” olvasóit pedig a svéd „Scout-Szövetségről” Kovács Pál² tájékoztatta.

Íme tehát már is elég jelentékeny a kérdés irodalma s ez talán magában is elegendőképp indokolja a rövid, tájékoztató összefoglalás közlését.

*

Az eszme az angol-búr háború idején pattant ki. Baden-Powel tábornok, Mafeking hős védője a szoros értelemben vett katonáskodásra még nem alkalmas serdülő ifjakat könnyebb hadi szolgálatokra alkalmazta. Kitérően be is váltak. A háború befejezte után Baden-Powel Angliában arról győződött meg, hogy a nagy városi ifjúság általános edzettség tekintetében nem mérkőzhetik a gyarmattal. Az előbbieket tehát valami szövetségbe kell tömöríteni, hogy ennek tagjait fegyelemre, testi ügyességre, találékonyságra, s legfőként becsületességre szoktathassa. A cserkész megismerkedik az élet mindennemű követelményeivel: tudnia kell szabadban sátort ütni, fát vágni, főzni, térképpel vagy anélkül tájékozódni; csónakázni, úszni, gyalogolni, stb. Meg kell tanulnia a természetben nyitott szemmel járni, helyesen megfigyelni; főként a hasznos és káros élőlényeket megismerni. *Sulyt helyez a sportolásra*, tartózkodik a nikotin és alkohol élvezetétől.

Az angol cserkész-szervezet részleteiből jegyezzük föl itt a következőket:

A csapat élén áll a hadnagy; a csapat 3 szakaszra oszlik, egy-egy szakaszvezető vezetése alatt. (Szakaszvezetővé az lehet, aki a két cser-

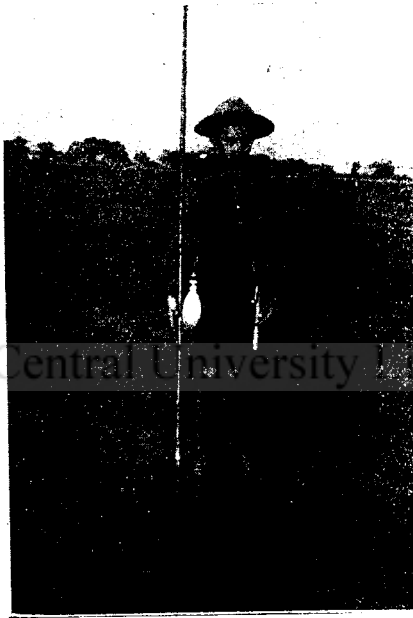
¹ Bing E. J.: A cserkészlet útmutatója. Budapest, 1913. Demjén G. és Tas J.: Magyar Őrszem. Budapest, 1913.

² A svéd „Scout-Szövetség” (Erdély, 1913. évf. 1. sz.)

kész-vizsgát kiállotta s 6 ifjút toboroz és kiképez.) Egy-egy szakaszba 6 cserkész van beosztva. Ezek két osztályba soroztatnak. Az újonnan belépő (II. oszt.) cserkészt a következő négy pontra nézve vizsgálják meg: 1. harminc perc alatt bizonyos számú csomót kell megkötnie; 2. egy üzleti kirakatot 1 percig szemlélve, annak tartalmát lehető híven el kell mondania; 3. egy km. útát 8 perc alatt kell megjárnia, s 4. ismernie kell a cserkész szervezetet s jelvényeket. Az I. oszt. cserkész vizsgálója: 1. világtájak megállapítása a nap s a csillagok állása segítségével; 2. gyalog v. csónakon 24 km.-es út, (esetleg kerékpáron vagy lovon 35 km.) 3. egy életmentés megoldása; 4. szülőhelyének leírása térképen; 5. legalább egy ifjú toborzása; 6. takarékkönyv legalább 3 koronáról; 7. szabadban legfőleg 3 szál gyújtóval tűzrakás, a tűznél burgonyasütés és $\frac{1}{2}$ kg lisztből ételkészítés edény nélkül.

Hármas fogadalmuk a következő: „Becsület-szavamra fogadom, hogy 1. kötelességemet Istenel és királlyal szemben teljesíteni fogom; 2. embertársaimon tőlem telhetőleg segítek; 3. a szövetség szabályait híven megtartom.

Angliában bámulatos gyorsasággal terjedt el ez a mozgalom. S ami a legfontosabb: az angol cserkész nem tekint vallás- és osztálykülönbségre, s a demokrácia eszméje valóban diadal-

Rombauer felvetele.

Cserkészfiú teljes felszereléssel

masan érvényesült ebben a szövetségben.

Természetes, hogy más nemzetek érdeklődése is felé irányult, s első sorban Franciaországban, majd sorban minden kulturált országban meghonosult a scout-szervezet. Az is természetes azonban, hogy minden nemzet módosított valamit rajta. A legfőltűnőbbben talán anémeknél módosult, ahol szigorú fegyelem s valóságos katonaszellem lengi át a „Pfadfinder“ szövetséget.

A mi szempontunkból általánosságban még csak annyit, hogy a *túristaságra való nevelés gondolata nincs a scout-szervezetben elegendő kidomborítva, jöllehet a sportolás, gyaloglás, táborozás mint elemi követelmények szerepelnek.*

Lássuk ezek után röviden a magyar cserkész-mozgalom eddigi pályafutását.

*

Hozzánk is elég korán eljutott a scout-mozgalom. Nemcsak a fővárosi, hanem a legtöbb vidéki középiskolában is vannak már cserkész-csapatok. A gyors elterjedésnek az eszme népszerűségén kívül bizonyos az a főoka, hogy a mag jól előkészített talajba hullott. Hiszen az utolsó évtized nálunk is a testnevelés jegyében folyt le. Jól felszerelt torna-terem és szertár, svéd torna, játékdélutánok, vándor-egyletek stb. beszédes bizonyítékai az új irányynak. Legújabbán már kerti-iskolákkal

s általában a szabadban folyó tanítással kísérletezünk. Ebbe az irányzatba nagyon jól beleillik a cserkész-szervezet is.

Különösen a most lefolyt tanévben lendült föl nálunk ez a mozgalom. Egyfelől igen sok kisebb városunkban is megindult a szervezkedés, másfelől a fővárosban jelentősen meggyarapodott a cserkész-csapatok száma. Sőt itt már igen helytelen irányban differenciálódni is kezdett.

Figyelmünkre igazán legméltóbb kezdeményezések egyike az, amelyről a dévai áll. főreáliskola idei értesítőjében *Ander Antal* tanár, az E. K. E. Hunyadmegyei osztályának buzgó titkára számolt be. *Ander* igazán kitűnő példáját nyújtja annak, hogyan lehet ezt az idegen szövetestet a mi szervezetünkbe átplántálni.

De adjuk át itt a szót *Ander* tagtársunknak.¹

„Folyó (1913) évi márc. 29-én tartottuk meg alakuló, illetve megbeszélő gyűlésünket, melyen minden presszió nélkül, csupán az ügy iránti lelkesedés folytán 76 tanuló (III. VIII. o.-ból) vett részt. E gyűlésen ismertettem az általános szabályokat, törekvéseket; azután a dévai cserkészek feladatát beszéltük meg. *Anélkül, hogy e tanévben formálisan cserkész csapatot alakítanánk*, elhatároztuk, hogy szabad napokon kirándulásokot fogunk rendezni Déva környékére. E kirándulásokon apránként elsajátítjuk a cserkésztudományt, de már most is megtartjuk ezen szabályokat és cserkésztörvényeket, amelyek általánosságban a becsületességre, szavahihetőségre, udvariasságra, stb. vonatkoznak. A nikotin és szesz „élvezete“ eleve ki van zárva a kirándulások alatt.“

„A cserkészjelölteknek meg kell ismerniök egész pontosan Déva környékét, minden hegyét-völgyét, minden forrását, pázsitját, növényeit, fáit, madarait, bogarait. Gyakorlatilag elsajátítják a természetben való tájékozódást: megtanulják a részletes katonai térkép (1 : 75000) olvasását, némiképpen a Morse-féle abc-t s a zászlójelekkel való távbeszélést. Feladataink közé soroltuk az iskolánkban eddig is működött s az egész városra és környékére kiterjedt madárvédelmet is.“

„... A kis délutáni kirándulások után kellő gyaloglási és hegy-mászási gyakorlatok befejeztével nagyobb túrista utakat is tervbe vettünk.“²

„Első célunk tehát az, hogy fiaink tanulják meg a szabadban való önálló mozgást, tájékozódást: kisebb feladatok megoldása, megfigyelések, távolságbecslések, stb. pontos bemondása által szokják meg a határozott, felelős tevékenységet.“

„Szükséges, hogy a cserkészbecsületnek, igazmondásnak, jószívűségnek és pajtásosságnak hangoztatása által vérokké váljanak a cserkésztörvények és parancsok. *Csak ha lelkiileg behódoltak az új eszmének, ha érzik, hogy reájuk feladat vár, ... csak akkor lehetnek külsőleg is cserkészek, csak akkor alakulhat meg a cserkész-csapat.* Mert nem elegendő csak mondani, hogy: „én cserkész vagyok“, s az illető azonnal azzá válik; nem, *a cserkész lassan fejlődik ...*“

A dévai cserkész-csapat szervezéséből három teljes mozzanatot kell itt kiemelnem.

Az első *a fokozatos fejlesztés* elve. Nézetem szerint ez az egyetlen helyes módja a csapatok szervezésének.

Ezzel szerves kapcsolatban levőnek érzem azt az elvet is, hogy a

¹ A dévai áll. főreáliskola értesítője az 1912—13. iskolai évről. 11—12. lap.

² Ezekről a kisebb kirándulásokról (számszerint 5-ről) a 86—30. l-on találjuk meg az érdekes beszámolót.

toborzás a lesgigorúbban ment legyen ne csak hivatalos rendeletektől, hanem mindenféle rábeszéléstől, becsalogatástól is.

A magam részéről sem helyeselhetem tehát azt az eszmét, amelyet Doby Andor a Pesti Hírlap hasábjain (1913 aug. 3. sz.) fejtegetett, hogy t. i. a eserkésznek a középiskolákban *miniszteri rendelettel* való sürgős meghonosítását szükségesnek tartja. Ellenkezőleg azt tartom, hogy bármiféle miniszteri rendelet csirájában fojtaná meg az egészet. Ez is olyan dolog tehát — aminő sok van — amelyben egyes tanárok nemes buzgalmára és lelkesedésére lehet csak építenünk. A magyar tanárságon igazán nem múlik, hogy az a fundamentom teljesen megbízható, szilárd legyen.

A második mozzanat annak folytonos szemmel tartása, hogy ezt az intézményt a mi sajátos viszonyainkhoz, szükségleteinkhez alkalmazva kell és lehet csak átvennünk. S ehez kapcsolódik mindjárt a harmadik, mely a mi szempontunkból, de eredetiség tekintetében is legfontosabb, hogy *a mi cserkészeink „cserkész-túristák” legyenek.*

Cserkész őr „Vigyázó” állásban Rombauer felvétele.

Egyébként maga Ander (i. m. 8. l.) pontosan így határozza meg a követendő irányt:

„A magyarországi cserkészlet főcéljának azt tűzném ki, hogy szerrettessük meg a természetet, neveljük a fiainkból túristákat. Egyesítsük a két fogalmat, s legyenek a fiaink *cserkész-túristák*. A túristaságon belül megvalósíthatjuk mindazon szép eszméket, miket a cserkészlet előír. Hódítsuk meg tehát fiainkat a turisztikának (túristaságnak), szerettessük meg velők a természetet s pótoljuk azokat a hézagokat, amiket a családi és az iskolai nevelés betöltetlenül hagy.”

Őszinte örömrünk telik a dévai kezdeményezésben. Hiszen igazán nem szorul bizonyításra, mennyire szüksége van a magyar középiskolának arra, hogy fiai jellemének fejlesztésével is foglalkozzék. Ép ily kétségtelenül nyilvánvaló, hogy a túristaságra való neveléssel nagyon sok mindent érünk el egy csapással. Dobyval együtt bizonyít minden magyar hazafi elismeri ezt. Mi még külön is csak azt hangsúlyozzuk, hogy az erdélyi középiskolák egyrészt igen kedvező helyzetben vannak, mert a pompás turista-telepek valóban kínálkoznak számukra, másfelől azonban éppen ezért fokozott mértékben kötelességük is a „cserkész-túrista” eszmét fölkarolni, sőt valósággal mint speciális külön irányt terebélyes fává fejleszteni.

Csak itt jegyzem meg közvetve, hogy viszont alföldi középiskoláink számára a „cserkész-turista“ eszmét nem tartom életrevalónak. Legalább nem azon a módon és olyan mértékben, mint a hegyvidéken. Az Alföldön lenne tehát leginkább helyén Doby azon eszméjének fölkarolása, (amit ő általános érvényűnek akar kimondatni,) hogy a cserkész kirándulások gazdasági tanulmányokkal kapcsoltsanak össze. De amíg természetesek, és célszerűek ezek, valamint az is, hogy ezek a gazdasági kirándulások a természetrajzi-tanár szakszerű vezetését nem nélkülözhetik, annyira túlzásnak minősítem Dobynak azt a megjegyzését, hogy „a cserkész-turistaság“ intenzív kapcsolatban legyen az iskolával, a „*tan-tárgyakkal*.“ (Egyéb sem kellene ahoz, hogy a fiúk magát a cserkészetet is tantárgynak tekintsék, mint a miniszteri rendelet, meg a tantárgyakkal való kapcsolat!)

De visszatérve arra az eszmére, hogy az erdélyi, s általában hegyvidéki középiskolák a cserkész-turistaságot karolhatnák föl, valóban csodálkozunk kell azon, hogy Bing még a gondolat ellen is tiltakozik, kimondván, hogy a „cserkészlet egyáltalán nem túristikai intézmény,“ (45. l.) úgy szintén nem is testnevelési vagy sportintézmény.

Kemény Ferenc¹⁾ is megjegyzi erre, hogy „kár az ilyen közösség ellen olyan nagyon tiltakozni, vagdalkozni, mert míg a mozgalom erkölcsi, lelki eredménye meglehetősen bizonytalan, a természet kultusza révén annál bizonyosabban tehet szert hatalmas higienikus tőkére.“

Nos hát ehhez igazán alig kell valamit hozzátennünk. Hiszen elég csak röviden rámutatni arra, amit szintén Kemény F. fejt ki részletesebben, hogy a cserkész mozgalomnak általában egyik szervi gyöngéje a *túlzásban és túlterhelésben* rejlik. „Túloz, — úgymond — amikor az az ifjúságtól olyant követel, ami még a felnőtteknek is csak eszményként állítható oda. Túlterhel, amikor a mozgalmat külön szakká, valóságos és rendszeres disciplinává bővíti“ . . . A túristáskodás azonban a mi *terepeink* és — *anyag eszközeink* mellett — valóban nem terjedhet túl azokon a korlátokon, amelyeket egyrészt az ifjú testszervezet, másrészt az iskola tanulmányi érdekei szabnak meg. Azt mondhatnám, hogy a fentebb említett ok: a terep, s a pénz valósággal úgy működnek, mint az automatikus biztonsági szelep. Még ha esetleg egyik-másik tanár vagy vezető hajlandó lenne is túlzásba vinni, a dolog egyszerűen nem menne.

De gondoljunk most ismét a mi érdekeinkre. Hazánk turista terepeinek jó része, legfőként Erdély, nincs még földolgozva, sőt itt-ott még az elemi kezdeményezések is hiányosak. Mily egyszerű föladat pl. egy-egy rövidebb, közönségesebb útjelzés! S mily könnyen végrehajthatná azt egy cserkész csapat! S pedagógiailag is értékes ez a művelet, mert valóban hasznos és maradandó ténykedés részesévé avatná az ifjút, aminek okvetlen jó hatása lenne.

*

Összegezve az elmondottakat, újra kiemelem, hogy bízó reménykedéssel fogadhatjuk a magyar cserkész mozgalmat. Ez a kipattant jelszó: »*cserkész-turistaság*«. jelentse Magyarországon azt, hogy végre megértettük a természettől dúsan megáldott gyönyörű földünk hívó szózatát. Adjunk fiainknak elég alkalmat arra, hogy földünket *megismerjék*. A *többi* — ha talán nem is magától, — de már könnyen fog menni.

A „*többi*“-nek pedig az elseje az, hogy igazán, tudatosan szerezessük meg a magyar földet!

1) Boy-scouts. (Tanáregyes. Közl. 1913. 52 l.)

Kártyavetés Besztercén.

Irtta: **Filimon Aurél.**

Alig van falusi ember, sőt a városiaknak legalább 10—15%, akik ne keresték volna fel az úgynevezett jó soló (câtaoare) asszonyt a jövő megtudása céljából. Ha valakit kár ér, ha valamijét ellopják, ha betegség éri, ha a leány férjhez menő, a legelső dolog az, hogy elmegy a kártyavetőnéhez, aki a kártyákból keresi a kár okát, a tolvajt, a betegség súlyos voltát, vagy a jövőndöbelit. Hány ilyen asszony élösködik a hiszékeny embereken. Sőt némelyik olyan hírnévre teszen szert, hogy távol vidékekről keresik fel megtudandó a jövőndöt. Rendesen az ilyen jóslónők ráolvasásokkal és betegségek gyógyításával is foglalkoznak. Egy ilyen köztiszteletben álló javasasszonytól írtam le az alábbi kártyavetést. Az asszony Besztercén lakik, akit naponként legkevesebb 10 ember keres fel, hogy 20 fillérért megjósoltassák jövőjüket. Kedden, amikor heti vásár van, valóságos emberáradat veszi körül házát.

Az asszony közönséges úgynevezett magyar játszókártyát használ, az alább felsorolt elnevezésekkel, színek szerint:

makk hetes = unalmasság	piros hetes = szegény
„ nyolcas = gyermek	„ nyolcas = találkozás
„ kilences = veszekedés	„ kilences = gyorsan
„ tízes = asszony (szőke)	„ tízes = asszony (pirosas)
„ alsó = betegség	„ alsó = házasság
„ felső = a makk-király által jelölt férfi gondolata	„ felső = a piros-király által jelölt férfi gondolata
„ király = férfi (szőke)	„ király = férfi (pirosas)
„ ász = halál	„ ász = hír
zöld hetes = kár	tök hetes = pénz
„ nyolcas = öröm	„ nyolcas = út
„ kilences = szerelem	„ kilences = összeg
„ tízes = asszony (szőke)	„ tízes = asszony (barna)
„ alsó = özvegyiség	„ alsó = bosszú
„ felső = a király által jelölt férfi gondolata	„ felső = a király által jelölt férfi gondolata
„ király = férfi (szőke)	„ király = férfi (barna)
„ ász = ház	„ ász = vagyon

Ha férfinek jósol, királyt nevez meg, ha nőnek, akkor tízest, aszerint, hogy milyen a férfi barna vagy szőke. Ha ez is megvan, akkor a kártyákat összekeveri, keresztet csinál a kezével fölöttük és 4 egymás alatt fekvő sorban 8-ával elhelyezi. A jóslásnak két módja van: az egyik keresztben, a másik egyenes sorokból való. Lássuk az elsőt. Megnézi az asszonyt, hogy hol van, melyik sorban a megnevezett férfi vagy nő kártyája. Ha a felső sorban van, akkor a felsőt és legelsőket keresztetzi. Ha a 2-ikban vagy 3-ikban, akkor a két közbeisőt. Ha az alsó vagy felső sorban van, akkor mind a két keresztetző módját használja. Lássunk

most egy példát: Egy asszony kíváncsi arra, hogy az a férfi, akire ő számít, elveszi-e feleségül vagy sem.

A kártyák a következő rajz szerint voltak elhelyezve. A szint és értéket a kezdő betűvel jelzem, pl. t. a. = tők alsó; p. 8 = piros nyolcas stb.

Lássuk a 2 szélső sort.

	1	2	3	4	5	6	7	8
I	m. 7	t. á.	p. á.	t. 10	z. 9	m. 9	p. 9	m. a.
II	z. k.	t. 7	m. f.	z. f.	z. 10	t. 8	m. k.	p. 10
III	p. f.	t. f.	m. 8	t. a.	m. á.	z. a.	z. á.	p. a.
IV	p. k.	t. 9	z. 7	t. k.	z. 8	p. 7	m. 10	p. 8

1. ábra.

(A római számjegyek a sorokat, az arab számjegyek a kártyákat jelzik.)

Az asszony IV. 7. kártyával van jelezve makk tízes. A férfi II. sor 7. kártyával makk király Lássuk a magyarázatot. Az asszony két kártya jelentését kapcsolatba hozza a következő módon:

I. sor 1., IV. sor 8. kártya makk hetes, jelent unalmasságot, piros nyolcas találkozást. Az asszony így fejtí meg: A férfi, akire gondol, unalmassággal gondol a találkozásra s nem is fognak egy hamar találkozni.

I. sor 2-ik, IV. sor 7. kártya. Az asszony szerencsét tart a háznál.

I. sor 3-ik, IV. sor 6. kártya. Valami rossz hírt gondol kapni attól a férfitől, aki nem igen gondol magára.

I. sor 4-ik, IV. sor 5. kártya. Egy asszony azonban fog valami örömhírt hozni a házhoz.

I. sor 5., IV. sor 4. kártya. Egy barna ember szerelmével kapcsolatban, akire gondol még.

I. sor 6., IV. sor 3. kártya. Azonban a vége az lesz, hogy az se fogja elvenni és veszekedve fognak elválni.

I. sor 7., IV. sor 2 kártya. Amint látom, maga vár egy kis pénzt is.

I. sor 8., IV. sor 1. kártya. De nem fogja megkapni attól a férfitől, akitől várja, mert az ha elküldené, egészen beteg lenne.

Lássuk a 2 közbelső sort.

II. sor 1., III. sor 8. kártya. Annak a férfinak nem magával, hanem egy más nővel lesz házassága.

III. sor 1., II. sor 8. kártya. Egy asszony gondol arra a férfira.

II. sor 2., III. sor 7. kártya. Egy kis pénz fog a házhoz jönni.

III. sor 2., II. sor 7. kártya. Egy szőke embertől.

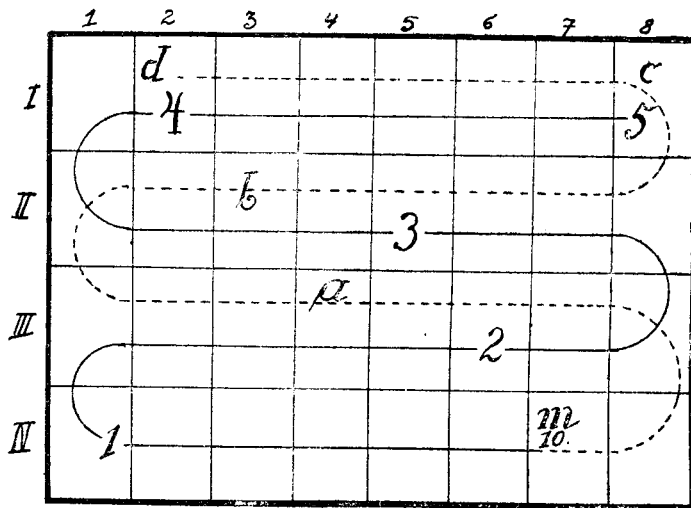
II. sor 3., III. sor 6. kártya. Az a barna ember inkább agglegény marad, mint sem magát elvegye.

III. sor 3., II. sor 6. kártya. Az a férfi egy útra gondol, útatni szeretne.

II. sor 4., III. sor 5. kártya. De ha megteszi, bánatja lesz.

III. sor 4., II. sor 5. kártya. Ő egy szőke asszonyra gondol.

Lássuk most a 2-ik módját:

2-ik ábra.

(A kártyák helyzete mint az első ábrán.)

Az asszony számlál 7. balra. (A 7-ik kártya piros király.) Egy férfi gondol reá, (tovább számál hetet: zöld alsó) de nem veszi el feleségül, inkább agglegény marad. (Tovább számlál hetet: zöld tízes.) Egy szőke asszony áll előtte, akit el akar venni (tovább számlál 7-et: tők ász). Az az asszony is szerencsését látja abban a férfiban, ha elveszi. (Tovább számlál 7-et: makk alsó.) Az a szőke asszony egészen beteg abbéli félelmében, hogy nem fogja feleségül venni az a férfi, akire maga is számít.

Most számol jobbra (a hetedik kártya tők alsó). A szőke asszony bosszúra gondol maga ellen, ha a férfi nem fogja elvenni. (Tovább számlál 7-et: makk felső) Az asszony nagyon szereti őtet, de ő gondolkodik mit csináljon. (Tovább számlál 7-et, makk alsó.) Egészen beteggé teszik a férfit a gondolatok. (Tovább számlál 7-et: tők ász.) Szerencse áll előtte, de nem tudja, hogy magával vagy a szőke asszonnal.

Amint látjuk, a kártyák nem csak játékokra szolgálnak, hanem egész meséket beszélnek el a jövő után érdeklődőknek. A kártyákat minden esetben más és másképp olvassa a „cátatoare“, mert mindig más és más képen vannak elhelyezve. Aki kíváncsi a jövőre, a leírt módon tessék eljárni, a kártyákat összekeverni, kirakni és a jelzett elnevezés szerint olvasni belőlük a titkos jövőt.

KÜLÖNFÉLÉK

Természeti emlékek Udvarhely-megyében. A földművelésügyi miniszter rendelete értelmében a természeti emlékek összeírására megalakított bizottság *Sebesi János* alispán elnökletével tartott ülésében összeállította az Udvarhelyvármegye területén levő természeti emlékeket. Az érdekes kimutatást a következőkben ismer-tetjük:

1. Zeta vára, Zetelaka köz-ég határában; történeti emlék. 2. Erzsébet-liget Oroszhegy; Erzsébet királyné emlékére ültetve. 3. Homoródjános-falván Hegyköve és Kövesoldal; egy 2·5 m. magas kőfal, melyen három alak van bevésve és Téglás G. megállapítása szerint római korból való. 4. Székelyudvarhelyen Budvár, hagyomány szerint Atilla öccsének vára; várszerű építkezés nyomai most is láthatók. 5. Szarkakő. 6. Mészárosok fája; mintegy 300 éves fa a Csereerdőben; kocsántalan tölgy. Törzsébe ezelőtt 40—50 évvel egy vaskeresztet erősített a mészáros ipartársulat; a jó makk termés öröme a társulat ezen fa árnyékában itta az áldomást. 7. Tölgyerdő-részlet Darócon, kirándulóhely. 8. Nagyalambfalván 1 tölgyfa, mellmagassági átmérője 2·80 m., a korona térfogata 24 négyzetméter. 9. Homoródamáson cseppkő-barlang; a török világban a székelyek menekülőhelye. 10. Lucfenyves Almáson, melynek sajátos jellege, hogy a gyökfe a föld felszínétől 1 m. kiemelkedik. 11. Magyarhermányban a Kukuk-szikla, melynek odúiban ősemberi maradványokat találtak. 12. Bibarcfalván az Aranyos-kőszál; a bükkerdőben álló merész sziklacsoportozat. 13. A Székely-Seltershez vivő út mellett álló változatos sziklasor, mely úgy néz ki, mintha kézzel rakták volna össze. 14. Kiruly-fürdőnél a Kiruly-, Sólyom- és Kossuth-szikla. 15. Erdőfűlén a Kormos mind-

két partján levő trachit sziklacsoport, hatalmas eruptív sziklagörgetegekkel. 16. Almáson mintegy 10 k. holdon levő meredek hegycsuszamlás. 17. Vargyason a Rikában Atilla hűn király Rika nevű feleségének köve, hol a monda szerint Rika el van temetve. 18. Homoródjánosfalván a rómaiak által megkezdett kőbánya, melyben van egy üreg, hol kőből való butorzat van. 19. Korondon az aragonit-bánya. 20. A Bágyi-vár romja, melyből még csak egy kevés van a földben meg. 21. Székelydályai ref. templom freskói, melyek csaknem ép állapotban vannak. 22. Székelyudvarhelyt a sósfürdő melletti kápolna, mely a 16-ik századból való. 23. A Székely-Támad vára, mely 1562-ben épült, s a melynek legszebb részét, amikor a realiskolát építették, lebontották. 24. A piactéri milleniumi emlék. 25. A sertéspiac-téren kiemelt római fürdő falazata, melyet ásatás után elföldeltek. 26. Betfalván az Erzsébet-kút. 27. Lövé-tén az Abel tornya nevű fa. 28. Parajd határában Rapsóné vára, a gótok által épített vár, mely bizarralakú trachyt sziklákon állott. 29. Firtos-váralján a Firtos vára. 30. Tartód vára Szentléleken. 31. Ősi tőzegtelep Korondon. 32. Homoródkeményfalván egy bükkfa, 150 éves. 33. Gyepesen két összenőtt bükkfa. 34. Római sánc, népies elnevezés szerint „Kakasborozda“, mely Felsőrákos, Vargyas, Oklánd, Karácsonfalván halad át. 35. Ugyanaz a Rika hegyben. 36. Római lovagló iskola Homoródszentpálon. 37. Tordátfalván 4—5 földhalom; a monda szerint egy kőszívű megátkozott ember kövé vált szénakazlai. 38. Homoródszentpál és Kacza közt több kavicsos földhalom, 1519-ben ide temetett székelyek sírhalmai. 39. Székelyzsomboron a régi várkastély.

Természeti ritkaságok. Brassó-ból október 12-én az E. K. E. néhány tagja kirándulást rendezett a Nagykőhavasra és mikor délután két óra tájban Grünfeld Mór dr. törv. bíró, Fábry Béla kereskedelmi iskolai tanár, Aronsohn Arnold, a menedékház gondnoka és ifj. Halász Gyula tanuló följutottak a Nagykőhavas csúcsára, eddig még sohasem észlelt, csodaszzerű látványban gyönyörködhettek. A levegőben képződött ködpárában ugyanis szivárványszerű koszorú keretében megjelent előttük a saját alakjuk. Még csodálatosabb az, hogy mindegyik csak a saját alakját látta, de a másikat nem és a misztikus látvány több percen át tartott. Ugyanakkor Halász Gyula a Nagykőhavas csúcsán egy szál havasi gyopárt talált, ahol ősidők óta nem találtak gyopárt a kopár hegyoldalon.

Az aggteleki cseppkőbarlang. Az aggteleki cseppkőbarlang, hazánk ezen páratlan és világhírű természeti kincse ez év folyamán a M. K. E. kassai osztályának tulajdonába ment át.

A barlang három vasúti állomásról közelíthető meg legkönnyebben:

1. Budapest, Miskolc, Kassa és a Magas-Tárta felől *Színről*;
2. Gömör felől *Tornaljáról*;
3. A Magas-Tátra felől Döbsinán át *Pelsőcről*.

A barlang bejáratai mindhárom állomásról kocsin másfél óra alatt érhetők el.

Kocsidíj (4–5 személy után) 10 k.
A barlangnak két bejárata van: Aggteleken és Jósavafőn. Az aggteleki bejáratnál szállás és ellátás is kapható.

Barlanglátogatási idők:

Az aggteleki bejáratnál: délelőtt 11 és este 7 órákor.

A jósavafői bejáratnál: délelőtt 10 és este 7¹/₂ órákor.

Beléptidő: személyenkint 3 k., melyben a világítás (2 drb gyertya) is befoglaltatik. A magneziumfénnyel való világítás külön fizetendő.

Ha a hivatalosan megállapított látogatási időkben csak egy látogató jelentkezik, a vezető akkor is tartó-

zik vezetni, ilyen esetben azonban két belépőjegy váltandó.

A hivatalos látogatási időknél kívül a barlang megtekintése csakis előzetes bejelentés és csoportonként 5 k. vezetődíj fizetése mellett engedtetik meg.

Tanintézetek hivatalos kirándulásai alkalmával — amennyiben ezt előzetesen bejelentik — személyenkint 1 k. beléptidőt fizetnek.

A barlang új gondnoka *Klein Antal* jósavafői lakos, ki a barlang látogatása, úvar, elszállásolás és ellátásra vonatkozólag készséggel szolgál (írásban is) felvilágosítással.

Az alpesi éghajlat élettani hatása. Az irodalomban elszórt adatokat összegezve, főként a *dr. Zuntz*-féle legújabb kutatások eredményeit vázolta *Pauer K.* a Természettudományi Közönyben (1913. aug. 1.) Ezeket röviden a következőkben ismertetjük.

Mindazok a változások, melyek az alpesi éghajlat hatása alatt a szervezetben beállnak, oxigénhiánnyal magyarázhatók. — A szervezetnek ugyanis bizonyos mennyiségű oxigénre van szüksége, hogy rendszeren működhessen; ha oxigén hiány mutatkozik, élettani zavarok lépnek föl. A szervezet a lélegzés által, a vér vörös vérszójteinek haemoglobinja (vörös festőanyaga) közvetítésével jut oxigénhez. A haemoglobin a levegő oxigénjének egy részét magához ragadja s az egyes szervek sejtjeinek átadja. Ez a folyamat 760 mm. barometer-nyomás mellett normálisan megy végbe; magasabb helyeken tudvalevőleg kisebb a légnyomás és módosul a haemoglobin oxigén szállító képessége is.

Tapasztalták, hogy pl. 4500 m. magasságban a vér szénsavban szegényebb lesz. Ezt is oxigénhiány okozza, úgyszintén a tejsav kóros megszoródását.

A szervezet úgy iparkodik az oxigénhiány káros hatását ellensúlyozni, hogy megszorítja a vörös vérszójteket. A lélegzés mélyebb és élénkebb lesz, az az nagyobb tömegű

levegőt szívunk be. Az alpesi éghajlat tehát lélegzésünket izgatja. Észrevehető hatása már 1500 m. magasságban mutatkozik, különösen föltűnő ez, ha valami izommunkát végzünk. De nemcsak a lélegzés szaporaságában, hanem a lélegzés jellegében is mutatkozik változás, amennyiben az úgynevezett periodikus lélegzés különösen 3000-tól fölfelé is jelentkezik. (Nálunk rendszeren csak alvó embereken észlelhető.)

Nagyobb magasságban fokozódik a szív- és érverés is, annyira, hogy izommunka mellett 140—160, tehát a rendszernek kétszerese is gyakori.

Nem tartható az az eddigi nézet, hogy a légritkulás a vérnyomást fokozza és vérzéseket okoz. A dolog úgy áll, hogy a légritkulás illetve a szív kifáradása következtében a gyűjtő és hajszálerekben vérpangás áll be, s ez okozhat vérzéseket. Fagy, szél, a levegő nagy szárazsága is okozhat nyálhártyarepedéseket s kisebb vérzéseket.

A test hőmérséklete általában, de különösen munka közben 39° C-ig emelkedhetik. Érdekes, hogy a fölmelegedés nagyobb hegyről lejövet, mint fölmenet. (Ezt bizonyítják a hóguta esetek.) A tápláló anyagok kihasználásában egyéni különbségek mu-

tatkoznak. Az alpesi éghajlat hatása 2900—4500 m. magasságban nyilvánul olyképen, hogy az anyagvesztés az emésztési zavarok következtében emelkedik. Utóhatásként azonban súlygyarapodásban nyilvánuló túlkiegyenlítődéss mutatkozik.

Természetes, hogy az alpesi éghajlat nagy mértékben hat az idegrendszerre is. Hiszen az oly általános szédülés és ideges tünet; általában ismeretes a delirium és hegyi betegség is.

A mondottakból kitűnik, hogy az alpesi éghajlat szerveinket fokozott működésre serkenti, s ezért hatása nagyon fontos gyógyító tényező. Különösen a vér és a vérképzés körüli zavarok, vérszegénység, malária és fertőző bajok gyógyíthatók sikerrel. Akinek szűk a melle, a hegyvidéken való járás alaposan kitágítja. Csak a szívbetegségeket kell mindenképp óvni az alpesi tájéktól.

Általában pedig amily hasznos lehet az alpesi éghajlat hatása egyes kóros folyamatok gyógyulására, épp oly káros is lehet más betegségek esetén. S miután a beregség ritkán jelentkezik egymagában, hanem rendszeren valóságos komplexusokban, célszerű, ha a beteg ember csak orvos tanácsára megy hegyvidékre. G.

Előpatak gyógyfürdő az erdélyi részek délkeleti szélén Háromszék-megyében, a Budapest—Predeal máv. vonala mentén, erdők által koszorúzott és zord szelektől teljesen védett völgyben fekszik. Vasúti állomása Földvár és Sepsiszentgyörgy, honnan a fürdő egy órai kellemes kocsiútas után érhető el.

Az előpataki fürdő gyógyforrásai az égvényes-vasas savanyúvizekhez tartoznak és a bennük bőségesen található sók és szabadszénsav tartalomnál fogva, mint az a források

vegyelemzéséből is kitűnik, az e nemű ásványvizek között az első helyet foglalják el és gyógyhatásukra nézve versenytársait messze felülműlják. Szénsavtartalomban elérik Pymont, Füred és Franzensbadot; vastartalomban felülműlják az összes ismert hazai és külföldi ásványvizeket. Karlsbad és Marienbadtól a kénsavassók csekélyebb tartalma miatt különböznek és innen van, hogy az előpataki vizek hashajtó hatásuk dacára se gyengítik az emésztőcsatornát.

A fürdő a források gyógyvizein

kivül rendelkezik mindazon kellékekkel, a melyek egy jól berendezett modern gyógyfürdőhelyen nélkülözhetetlenek. Van külön női- és külön férfiosztályú vizgyógyintézete a legmodernebb berendezéssel, van svédgymnastikai terme, van hideg ásványvíz- és uszodatüldője, továbbá van meleg vasas ásványvízfürdője, hol a kívánalom szerint nem csak a láb, só és fenyőfürdők szolgálatnak ki, de főleg szívbántalmakban szenvedők részére rendelkezésre állanak a természetes szénsavas, úgynevezett nauheimi fürdők is.

Előpatak gyógyvizei kiváló gyógyeredménnyel használhatók: a gyomor és bélbántalmak minden fajainál, májbajoknál, a belek, vesék és a hólyag hurutos bántalmainál, angolkóránál, cukorbetegségnél, húgykő- és fővényképződésnél, továbbá aranyeres bántalmaknál, sápkóránál és sárgaságnál, nemkülönbön köszvényes és csúzos bántalmaknál és mindenféle az idegesség alapján fejlődő bajoknál.

A fürdőidény Előpatak gyógyfürdőn három részre oszlik: *előidény*, május 15-től július 1-ig; *főidény*, július 1-től augusztus 20-ig; *utóidény*, augusztus 20-tól szeptember végéig. Elő- és utóidényben a gyógy- és zenedíjaknak csak fele fizetendő,

a lakások 50%-al olcsóbbak és sokkal olcsóbb akkor az ellátás is.

Előpatak egyike az ország legolcsóbb fürdőhelyének, hol mindenki fesztelenül és minden fényűzéstől mentesen találja meg a gyógyulást, az üdülést és a kellemes szórakozást, mert a vendégek szórakoztatásáról is kellően van gondoskodva e fürdőhelyen.

Minden a fürdőre vonatkozó kérdészködésközésre készséggel ad felvilágosítást a fürdőigazgatóság és az Erdélyi Kárpát-Egyesület. M.

Tanítók Fürdője alakuló közgyűlése. Székelyudvarhelyen, ez évi december hó 27-én, délután 3 órakor tartotta a *Tanítók Fürdője részvénytársaság* élénk érdeklődés között alakuló közgyűlését. Fáradhatatlan munkássággal, kitartó lelkesedéssel vitte ezen részvénytársasági szervezkedést *Gyerkes Mihály* székelyudvarhelyi ig.-tanító sikerrel oda, hogy most megteremtették a hazai tanítók társadalmi gyógyfürdőjét, üdülő- és nyaraló helyét a Székelyudvarhely határában levő és lombos erdő között fekvő kenes-sósvízű Szejkefürdőn: gyermeknyaraló-telepét pedig a fenyvesek közötti Homoródfürdőn. Ezen áldásos intézmény támogatására a 25 k. értékű részvények még mindig jegyezhetők szervezőnél.

EGYESÜLETI ÉLET

Az E. K. E. előadása. A központi egyetem dísztermében december hó 2-án az Erdélyi Kárpát Egyesület igen válogatott és szépszámu közönség előtt előadást tartott. Ez alkalommal dr. *Szádeczky Lajos* egyetemi tanár volt az első előadó. Ösmertette a Krimi-félsziget városait, Kaukázus vagregényes völgyeit és az örökkévaló borított égbenyülő hegyseégeket, továbbá a magyar népvándorlás emlékeit és mindama vidékeket, amelyeket két évtizeddel ezelőtt

a Zichy-expedícióval bejártak. Bemutatta szebbnél-szebb vászonra vetített képekben a magyarral rokon népek typusait. Georgiához érkeve Vikár Bélának adta át a szót, aki ismertette ezután a magyarral rokon szintén turáni eredetű grúz-nép szellemi életét. E nép, a Krisztus utáni IV. században, már a keresztény hitre tért. A XIII ik században a grúzoknál a művészet és költészet igen fejlett fokon állott, úgyannyira, hogy legrégibb hőskölteményük szintén ebből

a korból való. A költészetnek ez igazi gyöngye a georgiai nyelv nem tudása miatt nyugaton teljesen ismeretlen volt, annak dacára, hogy az Georginában már több kiadást ért. III Sándor cár, mikor tartományait beútazta, magával vitte udvari festőjét, Zichy Mihály hazánkiát is és Georgiában, hol a magyarokkal való rokonság tudata igen nagyon ki van fejlődve, a grúz nép előkelői a cár elé járultak és megkérték, hogy újból kiadandó hősköteményük illusztrációit a magyar Zichy Mihállyal festesse meg. A cár a kérést teljesítette és az illusztrációk nagyszerűen sikerültek, mert a hőskötemény egyes jeleneteit eredeti korhű jelmezek után sikerült elkészíteni Zichy Mihály felhívta Vikár Béla figyelmét a grúz nép nyelvére és költészetére. Vikár Béla megtanulta a grúzok nyelvét, és azután a hősköteményt, megelőzve más nemzeteket, lefordította magyar nyelvre. A hőskötemény eredeti illusztrációiról készült diappozitíveket vászonra vetítve mutatta be Vikár Béla, elmondva a hőskötemény tartalmát. A közönség élénk tapsal és éljenzéssel jutalmazta az előadót.

E. E. összejövelel. Az Erdélyi Kárpát Egyesület a Newyork szálló külön éttermében december hó 2 án rendes havi összejöveteit tartott. Jelen voltak: Adorján Róbert, Berde Imre, Csiszhegyi Sándor, Fosztó József, báró Feilitzsch Arthur, Lázár J. Ödön, gróf Lázár István, Léderer József, M. Szabó Zsigmond, Papp Kristóf, Szádeczky Lajos, dr. Török Imre, Vikár Béla, és M. Kovács Géza főtitkár. Az összejövetelel először gr. Lázár István elnök szólalt fel és tartalmas beszédben fejezte ki köszönetét dr. Szádeczky Lajosnak és a vendég Vikár Bélának azért az élvezetért, amelyet előadásaikkal az EKE tagjainak és a nagyközönség-

nek szereztek. Vázolva az EKE. nemes céljait, összetartásra és kitartó munkára buzdította a tagokat. Felszólatk még M. Szabó Zsigmond az ifjúság nevében, majd Vikár Béla, Szádeczky Lajos, Feilitzsch Arthur báró és Csiszhegyi Sándor. A társaság igen jó hangulatban maradt együtt.

Az E. K. E. választmányi ülése.

December hó 10-én d. u. 5 óra 30 perckor az Erdélyi Kárpát-Egyesület a Mátyás-Király születési házában lévő múzeumi irodában rendes havi választmányi ülést tartott. Az ülésen jelen voltak: Baumann László, Gyöngyössy Béla, Ince Gerő, dr. Márki Sándor, Merza Gyula, Orosz Endre, Pap Kristóf, Regiusz Arthur, Palfy Ernő, Sárdi Lőrinc, dr. Szádeczky Lajos, ifj. dr. Szentkirályi Ákos, Werger István, Virágháty Gyula és M. Kovács Géza főtitkár. Elnökölt Ince Gerő ny. kurial bírő, jegyzett Orosz Endre, előadott M. Kovács Géza főtitkár. Elnök jelenti, hogy dr. Jékey Dániel, Török Imre dr., báró Mannsberd Sándor elmaradásukat kimenették, továbbá jelentette, hogy elhunyt Simay Tódor vasúti üzletigazgató, egyesülgti tag. Választmány az elhunyt emlékét jegyzőkönyvben örökítette meg. Elnök indítványára kimondotta a választmány, hogy Merza Lajost udvari tanácsossá történt kinevezése és felgyógyulása alkalmából üdvözlí. Az utolsó ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után a főtitkár tette meg jelentését az egyetületnek egy havi életéről. Ennek tudomásvétele után a választmány jegyzőkönyvi köszönetet szavazott dr. Szádeczky Lajosnak és Vikár Bélának az általuk tartott nagy élvezetet szerzővetítettképes előadásokért. Több apróbb ügynek letárgyalása után a rendes évi közgyűlés idejét 1914 január 25-ére tűzte ki a választmány.

Az E. K. E. alapító tagjainak névsora.

1. Örökös alapító tagok.

Czárán Gyula örököse 6000 k.-val. † Terray István 1000 k.-ával.
József (Ágost) kir. herceg Budapest Budapest főváros 1060 k.-ával.
1200 k.-val.

2. Régi alapító tagok (adományszerű 60 koronával).

Albák község	† Dr. Finályi Henrik
† Gr. Andrassy Tivadar birtokos	Floth Adolf
Dr. Ajeszky Aladár orvos, Budapest	Gáspár János Nagyenyed
Br. Bánffy uradalom, Magyarrégen	Candrea György, birtokos, Nyágror
† Bartha Miklós országos képviselő, Budapest	Dr. Gergely Samu egyet. tanár, Ko- lozsvár
Bedő Albert ny. államtitkár, Budapest	Gombos Mihály
Bereczk község	Dr. Groisz Béla
Beregszászi László Emke főpénztár- nok. Kolozsvár	Gyergyó Szent-Miklós város
Berczik Árpád min. tanácsos, Budapest	Br. Györfly Pál
† Gr. Bethlen Bálint nyug. főispán, Gyéresszentkirály.	† Haller Rezső Kolozsvár
Gr. Bethlen Béla birtokos	Háromszéki takarékpénztár
† Gr. Bethlen Gábor főispán, Segesvár	Dr. Hoitsy Pál birtokos, Budapest
Gr. Bethlen Géza főispán, Torda	Ilyés Albert Sályi
Gr. Bethlen Ödön birtokos, Drág	Jékey Dániel kir. táblabíró, Kolozsvár
Gr. Bethlen Pál főispán, Beszterce	Br. Jósika Lajos birtokos, Branyicska
Gr. Bethlen Sándor birt., M.-Gerse	Br. Jósika Samu Kolozsvár
Bethleni takarékpénztár Bethlen	† József főherceg Ö tensége, Budapest
† Dr. Biró Béla apát-pléb. Kolozsvár	Kaszinó kör Zalatna
Bisztra község	Késmárszky Tivadar
Bochkor Károly, egyet. tanár, Budapest	Gr. Klebelsberg Zdenkó
Borszéki fürdő-igazgatóság	Klein Viktor
Brázay Kálmán kereskedő, Budapest	Kovács Ödön
Csertés község	† Kóváry László író, Kolozsvár
Csíkmegye törvényhatósága	Dr. Kramer Tivadar
Csíktusnádi fürdő	† Gr. Kuun Géza
Csorba Sándor	László László
Dévai előlegezési szövetkezet	László Mihály
Dervaries Akos földbirtokos	Latinák Rudolf
† Dobál Antal ügyvéd, Kolozsvár	† Lázár Gerő
Dőry Dénes földbirtokos, Paradicsom	Lázár László
† Endstrasser Benedek építész, Ko- lozsvár	† Lévy Henrik
Erdővidéki Takarékpénztár Baróth	Dr. Lőte József Kolozsvár
Fehér Vilmos államnyomdai tisztv., Budapest	Makó város
† Fehérvári Károly	Br. Mansberg Sándor
	Máriaffy Lajos
	Miksa Imre
	† K. Nagy Domokos
	Nedeczky Rezső

Neufeld Károly
 Neuman Ármin
 † Nicodem Cothisel
 † Dr. Nyerges Zsigmond Kolozsvár
 Palóczi Lajos Kolozsvár
 Papp Raány János földbirtokos Cegléd-Bercel
 Papp Samu
 Pataj András
 Peielle Róbert festőművész, Kolozsvár
 † Gr. Pejachevich Arthur
 Péterffy Zsigmond mérnök, Kolozsvár
 † Potsa József főispán, Sepsiszentgyörgy
 † Oriold József építész, Kolozsvár
 Dr. Országh Sándor
 Rombauer Emil Brassó
 † Gy. Rozenberger Bernát Gyula
 Sándor János m. kir. belügyminister, Mező-Kapus
 Sándor József Emke titkár, Kolozsvár
 Schreiber Sándor
 Schreller Fülöp
 Schreller Pál
 Seethál Ferenc
 Dr. Semsey Andor
 Sigmund Ákos Kolozsvár
 Sigmund Dezső Kolozsvár
 Simonsich Géza

† Szabó János püspök, Szamosújvár
 Szalánzcy Lőrinc földbirt., Fugad
 Szamosújvár város
 Szekatura község
 Székely egyleti takarékpénztár
 Bácskulai Szekula Ákos Adria vezérfelügyelő, Kolozsvár
 Szentiványi Soma
 Szentmarjai Dezsóné
 Skerisora község
 Szolnok-Dobokamegye
 Szonda László
 Gr. Teleky László Gyula
 Thoroczka Sándor
 Tompa Arthur
 K. Tompa Arthur
 Topánfalva község
 Tordavármegye jegyzőegylet
 Torda város közönsége
 † Tóth Zsigmond
 † Gr. Wass Béla
 Voith Gergely földbirtokos
 † Báró Wesselényi Béla
 Dr. Zakariás József
 † Zeyk Gábor
 Zeyk Kálmán földbirt. Koslárd-Tövis
 Zomor Antal
 Züllich István

3. Régi alapító tagok (adományszerű 100, 120, 150 koronával)

Albertirsa község
 † Br. Apor Gábor
 Özv. Baruch Gyuláné
 † Gr. Bethlen László
 Dr. Bogdánffy Lajos
 Csongrádmegye törvényhatósága
 Dés város tanácsa
 Dr. Denk Osvát pénzügyigazgató N.-Szeben
 Frigyes kir. herceg Ő fensége
 Gagy Lajos birtokos, Etéd
 Gyergyó-Salamás község
 Dr. Hegedüs Sándor orsz. képviselő, Budapest
 Kassa város
 Kecskemét város
 Kempelen Imre
 Kolozsmegye törvényhatósága
 Komárom sz. kir. város
 Kovács Lőrinc
 Kőröstarcsa község
 Lányi Gyula ügyvéd, Pozsony

Dr. Matta Árpád
 Nádudvar község
 Német Gábor
 Petrovoszellő község
 Bárány Prónai Dezső Budapest
 † Sándor Kálmán tszéki bíró, Torda
 Sebestyén Mihály, a m. kir. Curia tanácselnöke, Budapest
 Siklós nagyközség
 Strausz Antal
 Szadbaka város
 Szerbnagyszentmárton község
 Gr. Teleki Arvéd földbirt., Drassó
 Gr. Teleki Arvédné Drassó
 Gr. Teleki Ferenc orsz. képviselő, Paszmos
 Thury Lajos
 Tordai takarékpénztár
 Turkeve község
 Türkös község
 Verespatak előljárósága
 † Br. Wodianer Albert
 Zilah város

Rendes alapítók (200 koronával).

- Gr. Almássy Imre főispán, Pusztapó
Alpár Ignác építész, Budapest
Alsófehérmegye törvényhatósága
Arad sz. kir. város
Br. Bánffy Ernő földbirt., Kolozsvár
Belatinyi Arthur pezsgőgyáros Bpest
† Gr. Bethlen Miklós főispán, Déva
† Báró Bornemisza Károly főispán,
Kolozsvár
† Gr. Bethlen András minister, Bpest
Brassó város tanácsa
Brázay Zoltán országos képviselő,
Budapest
† Császká György érsek, Kalocsa
Cseh Ervin ny. horvát minister, Bpest
Csíkszépvíz község
Csiz-fürdő
† Czárán Gyula birtokos, Seprős
Cegléd város tanácsa
Ditrói Mór szinigazgató, Budapest
Dóri Horváth Mária es és kir. kam.
földb. neje
Első magyar ált. bizt. társaság Bpest
† Gróf Esterházy István
Farkas Ödön Budapest
Götschling Ágost kereskedő, Bpest
The Gresham bizt. társaság Budapest
Gyulafehérvár város
Dr. Hankó Vilmos főreálisk. tanár,
Budapest
Háromszékmegye törvényhatósága
Havas Pál földbirt., Mende-Bille
† Hidassy Kornél püspök
- Dr. Hirschler József kanonok, Ko-
lozsvár
Jász-Nagykun-Szolnokmegye
Jenő kir. főherceg Ő fensége Bécs
Kisküküllő vármegye
† Kornis Viktor gróf földbirt., Szent-
benedek
Matskási Pál földbirtokos, Koiozsvár
Magyar orsz. közp. takarékpénztár
Budapest
Gr. Majláth Gusztáv Károly róm. kath.
püspök, Gyulafehérvár
Marosvásárhely város tanácsa
Máv. tüzletvezetőség tisztviselő-tes-
túlete Kolozsvár
Merza Gyula birtokos, Kolozsvár
Merza Lajos mérnök, Kolozsvár
† Nedorosztek János
Piesslinger Károly gyárigazg., Brassó
† Prielle Kornélia
Reitter József gyufagyáros, Kolozsvár
Sepsiszentgyörgy város közönsége
Szabolcsmegye törvényhatósága
Szevera Károly földbirtokos, Ponyvad
Tordaaranyos vármegye közönsége
Törtei József pezsgőgyáros, Budapest
Unió gyufagyár Budafok
Weisz Berthold országos képviselő,
Budapest
Zenta város tanácsa
† Gr. Zichy Nep. János
Zmejanovics Gábor gör. kel. szerb
püspök, Versec

5. Múzeumi alapítványok (200 koronával).

- Arad város
Bars vármegye
† Gr. Bethlen Miklós főispán, Déva
Budapest székes-főváros tanácsa
Cegléd város
Debrecen város
Fiume város
Gyöngyös város
Győr vármegye
Gyula város
Gyulafehérvár város
Hajduböszörmény város
Hajdu vármegye törvényhatósága
Debrecen
Hódmezővásárhely város
Karcag város
„ „ II. izben
- Kassa város
Kecskemét város
Magyar keramikai gyár
Makó város
Mezőtúr község
Nagynyed város
Nagyvárad város
Nógrádmegye
Nyiregyháza város
Pozsonymegye törvényhatósága
Somogymegye törvényhatósága
† Szabó János püspök, Szamosújvár
Temesvár város tanácsa
Trencsén vármegye törvényhatósága
Újvidék város tanácsa
Br. Wesselényi Miklós kir. korn. naőr,
Kolozsvár.

